

Замість інтро: Люди і їхні фотографії

Моя вчителька хімії в усі випускні альбоми своїх учнів завше давала ту ж саму фотографію. З часів своєї, вочевидь, іще студентської молодості, чорно-білу. На таких прийнято було, наганяючи містичності чи просто загадковості, задумливо сидіти впівоберта, дивитися в туманну далечінь, туди, куди ще не добіг час, — бо ж фото робилося в радянську епоху, де про жодну містику казати було зась. Виглядало це фото в нових альбомах дивно — всі вчителі були такими, як щодня: хто роззявлений, хто роблено усміхнений, хто трохи переляканий (бо *нефотогенічний*), хто собі просто природний (таке траплялося найрідше), — і тільки вона одна була наче гостею з потойбіччя, застиглою в часі.

Що викликало у неї цю потребу, незрозуміло. Віра в те, що це найкрасивіша її фотографія? Як на нашу думку, вона зовсім і не змінилася, вік фотографії видавала хіба що її чорно-білість, а сама вчителька власною персоною і надалі викликала голодний захват моїх ровесників за кожного вдягання коротшої, *ніж в інших*, спідниці. В такі дні рясно падали під парти ручки, здіймався шепіт і валентність елементів різко підвищувалася наперекір усім законам природи.

У дитинстві я собі подобалась на одній-єдиній фотографії, де нітрохи не була на себе схожою. Не схожою на себе, сумну і *нефотогенічну*, зате схожою — як мені здавалося — на красиву й смагляву Мар'яну Кухаручку. На руках на тій фотографії я тримала свою сестру, велике і рум'яне немовля, на яке фотограф виставив усе студійне світло, так що в очі стрімко впадав метелик на її повзунах, а мої бантики, комірець, усмішка й косички (їх можна було навіть прийняти за довгі й грубі, закладені *бубликами!*) тонули в півтемряві. Чи варто й казати, що фотографія була чорно-білою. На кольоровій (з того самого періоду) ми з сестрою, завдяки бракові чи надлишкові якогось хімікату в яремчанському фотоательє, вийшли геть чисто рудими. А для дітей нема страшнішої біди.

Коли знаходилася чиясь подерта фотографія десь на асфальті чи в кущах, нам довго думалося, що б то з нею робити. Чи є ще ця людина на землі, чи вже нема. Порвала вона цю фотку сама, бо собі не подобалася, чи порвав її той, чиє серце й само подерлось на кавалки через цю людину. Ми, малі, складали ці знімки до купи, мастили зі звороту силікатним клеєм і чіпляли до аркуша в косу лінійку. А що, як цю людину шукає хтось? Міліціонер, що стояв коло магазину, де продавали пиріжки *з лівером*, узяв у нас одного разу такий фоторобот. На ньому була дівчина з чорним волоссям і в білому плетеному светрі. Вона стояла, обіпершись на спинку стільця, вигнувши красиво спину, що закінчувалась дупою в тісних *бар-*

хатних лосінах. А от наступного разу, коли ми склеїли дядька з вусами у піджаку і кепці, міліціонер його чогось не взяв. Мабуть, шукати було безнадійно.

Моя подругка Леська одного разу в татових шухлядах викопала фотографію й листи *одної вчительки*. Та вчителька писала її татові вірші про те, що *в речку абі-да канет і серце майо не камєнь*. Тоді, в класі п'ятому, Леська твердо знала, що ті вірші *тьотька* пише сама, спеціально для її тата. А на фотографії вона і взагалі була з гітарою. Білява така, з хімією, у светрі під горло. «Міше на память» — писалося ззаду. В Сибіру, здається, жила. Там светри під горло — цілковита необхідність, дарма що кусаються. А ще на гітарі були наклейки — квіточка і теж *тьотька*. Тільки чорнява, з шиньйоном і родимкою на щоці.

Інша моя Леська, вже виходячи заміж, віддала мені стоси різних кольорових фотографій з усіма *колишніми*. Чи просто з друзями чоловічої статі. Чи, ще простіше, зі знайомствами на вечір у барі, але той вечір чогось увінчувався знимкуваннями «на довгу пам'ять про», і Леську де-не-де хапали на тих фотках за цицьки, і Лесьці це подобалось. Бо навіть крізь *гольф* чи *сведер* було видно, що кращих цицьок не знайдеш у всій Івано-Франківській області. Хтозна, чого вона вирішила так вчинити з тими свідченнями юності в маленькому містечку. Видно, у двобої порядної газдині з першою дівкою на селі ніяк не могла перемогти дружба. Тільки от я, скотина, весь той архів золотого минулого десь провтикала.

Як і всю свою купу альбомів, що їх то істерично намагалися спалити вже мої *колишні*, то я сама не пам'ятала, куди в безкінечних сновиганнях вони за мною переїхали і де осіли.

Втім, якщо подумати, то у тих, давніх фотографій, зроблених звичайною мильницею й видрукованих на звичайному папері, все-таки більше шансів на виживання, ніж у теперішніх, цифрових, збережених на хард-диску, флешці, дівіді, портативному вінчестері чи викинутих у Мережу — так що паперу їм ніколи не понюхати. Бо де гарантія, що хтось їх збереже на сервері майбутнього? Хіба що створити ресурс «Запилюжене горище», куди спрагле ностальгії людство скидатиме все своє порване, компрометуюче, чорно-біле, дороге душі й не потрібне розумові. А потім влаштувати грандіозний горищаний розпродаж — і хай люди купують чи беруть собі ті знімки задарма. Все одно ж ми всі, в кінцевому рахунку, на одне лице. Тільки історії у нас інколи бувають різні.

24.12.10

Чорний день

Коли ми були дітьми, я відмалечку вже була адекватною, а Галя тоді мало що торопала в житті. Було це пов'язане тільки з тим, що вона молодша на шість років, чи більше з тим, що я вирізнялася неймовірними здібностями, — точно не скажу. Тільки от вірила вона

геть усьому, що я їй напарю. Мали ми один сакральний забобон — тему про чорний день. Її, цю тему, запровадила Наталя Петрівна на заняттях із художньої творчості. Чорний день стосувався як прямих речей, так і перевернутих. Тобто Наталя Петрівна на прикладній композиції про шматок якоїсь класної кольорової шкіри, що мала піти на об'ємну аплікацію, могла сказати:

— Не ріж посередині! Економ, скраю ріж. Лиши матеріалу на чорний день.

Так само на чорний день міг лишатися добрий клей чи суперякісний розчинник, акварельні ленінградські фарби чи пензлики з білячих хвостиків. Останні в певний час стали диким дефіцитом — чорний день уже ди- хав нам у спину.

А ще чорний день, як і ядерна війна, — хоч і був сам по собі жахливим явищем — використовувався у педагогічно-іронічному контексті.

— Ша-ма-ла! — по складах ділила прізвище мого однокашника Наталя Петрівна. — Ну що ти чорний фон по сотому разу перекриваєш? Га? Бо не страшно, да, не страшно — бо чорний фон уже ніяким брудасом не запартачиш. А драпіровку кому лишив? Пушкіну? На чорний день?!

Пушкін, бідний російський поет, зринав у побуті західноукраїнських пересічних споживачів значно частіше, ніж того могли сподіватися інтелігентні апологети «їхнього всьо» в Росії. Пушкін у нас мив тарілки, робив домашню з алгебри, сапав грядки і попросту